

Vaiko raida

- Vaiko vystymasis nėra tolygus procesas. Kai kuriuose amžiaus tarpsniuose vystymasis vyksta lėtai, tolygiai, o kiti amžiaus tarpsniai pasižymi vystymosi šuoliais - įvyksta tiek daug pokyčių, kad nei pats vaikas, nei aplinkiniai negali greitai su jais apsiprasti, juos priimti.
- Šie periodai vadinami vystymosi (raidos) krizėmis. Krizės laikotarpiu įvyksta pokyčiai visose vystymosi sferose - *fizinėje, psichologinėje* bei *socialinėje*.

Kas sąlygoja šias krizes?

- Kiekvieno amžiaus tarpsnio pabaigoje iškyla nauji poreikiai, pvz. mokytis, užsiimti reikšminga veikla, būti savarankišku, nepriklausomu ir pan.
- Šių poreikių nepatenkinimas ar net slopinimas ir sukelia krizę. Kuo didesnis atotrūkis tarp poreikių ir jų patenkinimo galimybių, tuo aštresnė krizė.

Krizės požymiai:

- Dauguma vaikų, pergyvenančių krizę, yra sunkiai auklėjami. Jei tai mokyklinis amžius - krenta pažangumas, vaikas nesidomi mokykliniais užsiėmimais, sumažėja bendras darbingumas.
- Šiuo laikotarpiu būdingi konfliktai su aplinkiniais. Vidiniame pasaulyje irgi daug pergyvenimų, dvejonių, konfliktų. Tačiau įvairiems vaikams krizė praeina skirtingai.

Išskiriamos 4 vaikų raidos krizės

1. Vienerių metų krizė
2. Trijų metų krizė,
3. Septynerių metų krizė,
4. Paauglystės krizė.

Raidos krizės, formuojantis pilnavertei, sveikai asmenybei, yra natūralus ir net būtinas reiškinys.

Todėl tėvai, pastebėję vaiko elgesio pokyčius, neturėtų palikti jo vieno, o stengtis kuo daugiau bendrauti su vaiku, rodyti jam dėmesį, susidomėjimą jo problemomis ir nesakyti, jog tai yra kvailystės, nesąmonės ar smulkmenos ir tiesiog būti kantriems.

SĖKMĖS!

Vaikų raidos krizės

Parengė mokyklos psichologė
Asta Petrulienė
239 kab.

Vienerių metų krizė

- Tik gimęs vaikas turi pirminius poreikius (maisto, šilumos, saugumo ir pan.), tačiau labai greitai atsiranda ir socialiniai poreikiai – bendravimo, naujų įspūdžių, pasaulio pažinimo.
- Patenkinus šiuos poreikius, vaikui kyla teigiami pergyvenimai – džiaugsmas, ramybė, saugumo bei prierašumo jausmas.
- Tai pagrindas pilnaverčiam asmenybės vystymuisi tolimesniuose amžiaus tarpsniuose.

Trijų metų krizė

- Vaikas tampa veikiančiu subjektu, o ne vien kitų veiklos objektu.
- Šiuo laikotarpiu labai ryškus *savarankiškumo* poreikis. Vaikas nori pats spręsti, pats pasirinkti, pats veikti. Jei savarankiškumo poreikis nepatenkinamas ar slopinamas, tai sukelia vaiko elgesio problemas.
- Pirmas simptomas, kuriuo apibūdinama krizės pradžia, - pasireiškęs *negatyvizmas* - kai vaikas nenori ko nors daryti tik todėl, kad tai pasiūlė suaugęs žmogus, t.y. vaikas reaguoja ne į veiklos turinį, bet į suaugusiojo pasiūlymą.
- Kitas simptomas yra ir vaiko *užsispyrimas* - kai vaikas nori gauti tik todėl, kad tai jis pareikalavo. Jis griežtai laikosi savo nuomonės arba sprendimo.
- Iki to laiko vaikas sutiko būti visur vedžiojamas už rankos, buvo paklusnus, ir staiga jis tapo viskuo nepatenkintas, visą laiką priešinasi tam, kas su juo daroma.

- Vaikas tuo siekia išlaikyti savo autonomiškumą ir vadovautis savo norais.

Septynerių metų krizė

- Tai lyg perėjimas nuo ikimokyklinio į mokyklinį amžių. Perėjus į naują vystymosi etapą vaikui kyla poreikis pakeisti savo vaikišką gyvenimo būdą, užsiimti nauja, rimtesne veikla. Kyla poreikis mokytis, eiti į mokyklą.
- Septynmečio gyvenime svarbiausias uždavinys - įsitvirtinti mokykloje ir bendraamžių tarpe.

Kaip padėti adaptuotis mokykloje?

- parodykite vaikui, kad jums yra svarbūs jo pasiekimai moksle;
- domėkitės, kaip jam sekasi mokytis (kas sekasi, o kas ne);
- prieš bardami pasistenkite kiekvieną kartą išsiaiškinti, kodėl vaikui šį kartą nepasisėkė mokykloje;
- padėkite vaikui spręsti mokyklos problemas, bet nesistenkite patys viską už jį išspręsti;
- nenuvertinkite vaiko sugebėjimų pasakymais: "iš tavęs nieko geresnio ir neverta tikėtis", "tu nieko nesugebi gerai padaryti";
- parodykite vaikui, kad pergyvenate dėl jo nesėkmių mokykloje, bet tikite, kad pasistengęs jis gali savo nesėkmes ištaisyti;
- nepamirškite pasidžiaugti vaiku kiekvieną kartą, kai jis stengiasi ir pasiekia gerų rezultatų mokykloje.

Toks jūsų elgesys leis vaikui išsiugdyti pasitikėjimą savimi, savo sugebėjimais, kas padės siekti gerų rezultatų gyvenime.

Padėkite vaikui sustiprinti pozityvų savęs vertinimą. Jį auklėdami patys nustatykite aiškias leistino elgesio ribas, kad vaikas visada žinotų, kaip gali elgtis, o kaip ne. Rodykite vaikui, kad priimate jį

ir leidžiate elgtis kaip tik jis nori, jei neperžengia leistinų ribų.

Paauglystės krizė

- Paauglystė yra pereinamasis laikotarpis nuo vaikystės į suaugusio žmogaus gyvenimą.
- Jis sudėtingas ne tik paaugliams, bet ir juos supantiems artimiesiems. Paaugliai šiuo metu siekia būti nepriklausomi, suaugę, tačiau tuo pačiu nepriiima suaugusiųjų atsakomybės.

Ko labiausiai reikia paaugliui?

- Meilės. Nepaisant to, kad fiziškai jūsų sūnus ar dukra jau gali atrodyti subrendę, emociškai jie tebėra vaikai, kuriems reikia jausti, kad yra mylimi ir svarbūs savo tėvams net ir tada, kai jų elgesys yra nepakenčiamas.
- Jaustis saugiam, bet nevaržomam. Paauglystė - savo nepriklausomybės ribų plėtimo amžius. Protestas prieš tėvų įkyrią kontrolę, griežtų taisyklių laužymas yra būdas įrodyti pasauliui, kad jie **yra**, nes kitaip to išreikšti dar nesugeba, bet protingos, argumentuotos taisyklės, užtikrinančios paauglių saugumą, parodo, kad jie tėvams rūpi.
- Būti vertinamam ir gerbiamam. Ko jie bijo labiausiai - tai ne nuomonių skirtumo, o pykčio, pajuokos, nuvertinimo. Jausdamas tėvų pagarbą sau, paauglys išmoksta gerbti ir vertinti save bei aplinkinius.
- Reikšti savo jausmus. Jei nuolat kartosite savo supykusiam paaugliui "Nedrįsk su manimi taip šnekėti!", jis liausis tą sakyti tiesiogiai, bet išreikš, pats to nesuvokdamas, jus liūdinančiu elgesiu: iššaukiančia šukuosena, blogais pažymiais mokykloje, galbūt alkoholiu ar narkotikais. Paaugliai dažnai netinkamu elgesiu netiesiogiai išreiškia priešišumą mums, kai draudžiame jį išreikšti žodžiais.